

УДК 368.2

Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників автотранспортних засобів в умовах інтенсивної автомобілізації в Україні

Урбанович В.А.

студентка

Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

Громова А.Є.

асистент кафедри фінансів

Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті досліджується обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників автотранспортних засобів (ОСЦПВ) в умовах стрімкого збільшення його чисельності в Україні. Визначено основні напрямки даного виду страхування, розглянуто досягнення страхових компаній в даній сфері, їх діяльність щодо можливості розширення захисту учасників дорожнього руху від ризиків на дорозі та відшкодування вартості пошкодження в дорожньо-транспортній пригоді (далі – ДТП).

Ключові слова: учасник дорожнього руху, дорожньо-транспортна пригода, автомобільний транспорт, страхування, автоцивілка.

Урбанович В.А., Громова А.Є. ОБЯЗАТЕЛЬНОЕ СТРАХОВАНИЕ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ВЛАДЕЛЬЦЕВ АВТОТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ В УСЛОВИЯХ ИНТЕНСИВНОЙ АВТОМОБИЛИЗАЦИИ В УКРАИНЕ

В статье исследуется обязательное страхование автогражданской ответственности (ОСАГО) в условиях резкого увеличения его численности в Украине. Определены основные направления данного вида страхования, рассмотрены достижения страховых компаний в данной сфере, их деятельность по возможности расширения защиты участников дорожного движения от рисков на дороге и возмещения стоимости повреждения в дорожно-транспортном происшествии (далее – ДТП).

Ключевые слова: участник дорожного движения, дорожно-транспортное происшествие, автомобильный транспорт, страхование, ОСАГО.

Urbanovich V.A., Gromova A.E. OBLIGATORY INSURANCE OF CIVIL LIABILITY OF OWNERS OF MOTOR VEHICLES IN CONDITIONS OF INTENSIVE MOTORIZATION IN UKRAINE

The article investigates the obligatory insurance of civil liability of owners of motor vehicles (OCTSS) in the conditions of rapid increase of its number in Ukraine. The basic directions of this type of insurance are determined, the achievements of insurance companies in this area are considered, their activity with regard to the possibility of expanding the protection of road users from the risks on the road and reimbursement of the cost of damage in road transport adventure (hereinafter – road traffic accident).

Keywords: road traffic participant, road accident, road transport, insurance, truck driver.

Постановка проблеми. Автомобільний транспорт на сьогодні залишається в Україні доступним, зручним, але й найбільш небезпечним видом транспорту. Не дивлячись на покращення якості автомагістралей, підвищення безпеки автомобілів, встановлення жорстких вимог до учасників дорожнього руху згідно законодавства, кількість дорожньо-транспортних пригод досить висока. Статистика свідчить, що в Україні щоденно відбувається більше 400 ДТП.

У зв'язку з цим виникає необхідність дослідження даного виду автотранспортного стра-

хування, яке передбачає комплексне страхування самого транспортного засобу, багажу та додаткового автомобільного обладнання, а також водіїв та пасажирів у разі заподіяння шкоди їм самим чи третім особам.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням тенденцій та проблем розвитку ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів займалися такі науковці, як Базилевич В.Д., Лібих К.О., Осадець С.С., Артюх Т.М., Стецюк В.М., Внукова Н.М., Ермошенко А.М. та ін.

Метою статті є дослідження сучасних тенденцій ОСЦПВ, велика кількість яких створює основу для формування широкого страхового поля, та діяльності страхових компаній в напрямку захисту учасників дорожнього руху.

Виклад основного матеріалу. Автомобільний транспорт має ряд переваг перед іншими видами транспорту, а саме: маневреність, висока швидкість доставки і забезпечення збереження вантажу, широкий спектр застосування за видами вантажів, системами сполучення і відстанями перевезень. В Україні даний вид транспорту є одним із перспективних в промисловості, проте два останні десятиліття автомобільний парк країни досяг особливо високого рівня в частині індивідуального використання. Свідченням цього є статистика пасажирських перевезень за останні 5 років.

З табл. 1 видно, що об'єми пасажирських перевезень майже по всіх видах транспорту за останні 5 років зменшились, що свідчить про збільшення кількості індивідуального транспорту в населення та його використання. Спостерігаємо також найбільшу питому вагу автомобільного транспорту в загальній сумі пасажирських перевезень (складає 40-50%). Як бачимо, автомобільний транспорт на сьогодні залишається для українців найдоступнішим та найзручнішим видом транспорту в межах України.

Згідно світової класифікації в Україні на сьогодні визначено середній рівень автомобілізації (50-300 автомобілів/1000 мешканців) [1]. Стрімкий ріст автомобілізації створює низку проблем його використання в вели-

ких містах, адже там межа автомобілізації близька до критичної. Значна концентрація населення в містах і приміській зоні призводить до перевантаження вулично-дорожньої мережі великих міст транспортними засобами і, як наслідок, до великої кількості автомобільних аварій та потерпілих.

Тому автомобільний транспорт на сьогодні залишається ще й найбільш небезпечним видом транспорту.

Наведені статистичні дані у табл. 2, свідчать про необхідність страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів як виду захисту життя, здоров'я людей, захисту автомобіля, який в більшості випадків стає об'єктом ушкодження.

Автотранспортне страхування є необхідною умовою мінімізації ризиків, пов'язаних з експлуатацією автотранспортних засобів в екстремальних умовах перевантаження магістралей, використання потужних автомобілів, які здатні розвивати величезні швидкості та ін.

В цілому автотранспортне страхування необхідно розглядати як комплекс страхових послуг, спрямованих на захист майнових та особистих інтересів як самих власників автотранспортних засобів, так і третіх осіб (вигодонабувачів), які є безпосередніми учасниками дорожнього руху.

ОСЦПВ, народна назва «автоцивілка» – це обов'язковий вид страхування, який регламентується, контролюється, регулюється Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [2].

Таблиця 1

Статистика пасажирських перевезень за 2013-2017 роки, млн. осіб

Транспорт	Роки					Абсолютне відхилення 2017/2013	Відносне відхилення 2017/2013
	2013	2014	2015	2016	2017		
Автомобільний	3334,7	2913,3	2250,3	2024,9	2018,9	-1315,8	-39,5
Залізничний	425,2	389,3	389,8	389,1	165,0	-260,2	-61,2
Авіаційний	8,1	6,5	6,3	8,3	10,6	2,5	30,9
Трамвайний	757,4	769,9	738,6	694,0	675,6	-81,8	-10,8
Тролейбусний	1306,2	1096,9	1080,8	1038,7	1057,8	-248,4	-19,0
Метрополітенівський	774,8	725,8	700,4	698,4	718,9	-55,9	-7,2
Водний	7,3	0,6	0,6	0,5	0,6	-6,7	-91,8
Всього	6622,7	5902,3	5166,8	4853,9	4647,2	-1975,5	-29,8
Питома вага автомобільних перевезень в загальних пасажирських перевезеннях, %	50,5	49,4	43,6	41,7	43,4	-7,1	-14,1

Джерело: складено автором на основі джерела [3]

Таблиця 2

Статистика ДТП в Україні за 2013-2017 рр. (осіб)

Відбулось ДТП	Роки					Відхилення	
	2013	2014	2015	2016	2017	Абсолютне 2017/2013 (осіб)	Відносне 2017/2013 (%)
Із потерпілими	30681	26194	25493	26782	27220	-3461	-11,3
Загинуло	4833	4483	4003	3410	3432	-1401	-29,0
Травмовано	37521	32395	31600	33613	34677	-2844	-7,6

Джерело: складено автором на основі джерела [3]

Таблиця 3

Показники діяльності страхових компаній в Україні по укладених договорах ОСЦПВ за 2016-2017 рр.

№ з/п	Показники	2016 рік	2017 рік	Темп приросту, %
1	Кількість договорів страхування, що розпочали дію (шт.)	7 049 462	7 408 257	5,1
2	Сума нарахованих страхових премій (тис. грн.)	3 406 938	3 737 904	9,7
3	Кількість врегульованих вимог про страхове відшкодування (шт.)	119 186	133 394	11,9
	в т.ч. з використанням «європротоколу» (шт.)	20 976	30 483	45,3
4	Нарахована сума страхового відшкодування за вимогами, за якими прийнято рішення про страхову виплату, (тис. грн.)	1 405 420	1 887 502	34,3
	в т.ч. врегульовані з використанням «європротоколу» (тис. грн.)	151 052	240 417	59,2

Джерело: складено автором на основі джерела [5]

Автоцивілка захищає фінансові інтереси і відповідальність водія при ДТП, адже у разі аварії збиток, заподіяний потерпілому, майну чи здоров'ю третіх осіб, буде відшкодовуватися за рахунок страховки.

Автоцивілка є одним з обов'язкових видів страхування. Основне завдання цього виду страхування – захистити учасників дорожнього руху від непередбачених витрат внаслідок ДТП, а саме відшкодувати збиток постраждалій стороні.

Єдиним об'єднанням страховиків, які здійснюють обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за шкоду, заподіяну третім особам, є Моторне (транспортне) страхове бюро України (далі – МТСБУ).

Членство страховиків у МТСБУ є обов'язковою умовою здійснення діяльності щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Як бачимо з табл. 3, страхові компанії у 2017 році уклали 7,4 млн. договорів ОСЦПВ, за якими було отримано 3,7 млрд. грн. страхових платежів. Протягом звітного періоду

врегульовано 133 394 вимоги про страхове відшкодування. Розмір нарахованої шкоди за цими зверненнями склав 1,88 млрд. грн., що на 34,3% більше, ніж у 2016 році.

Середній розмір збитку протягом року зріс на 20% і склав 14 149 грн. (за результатами 2016 року середній збиток склав 11 791 грн.).

Рівень страхових виплат за договорами страхування наземного транспорту (КАСКО), укладеними зі страхувальниками – фізичними особами, станом на 4 квартал 2017 року становив 49,3%, за договорами страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – 48,7%.

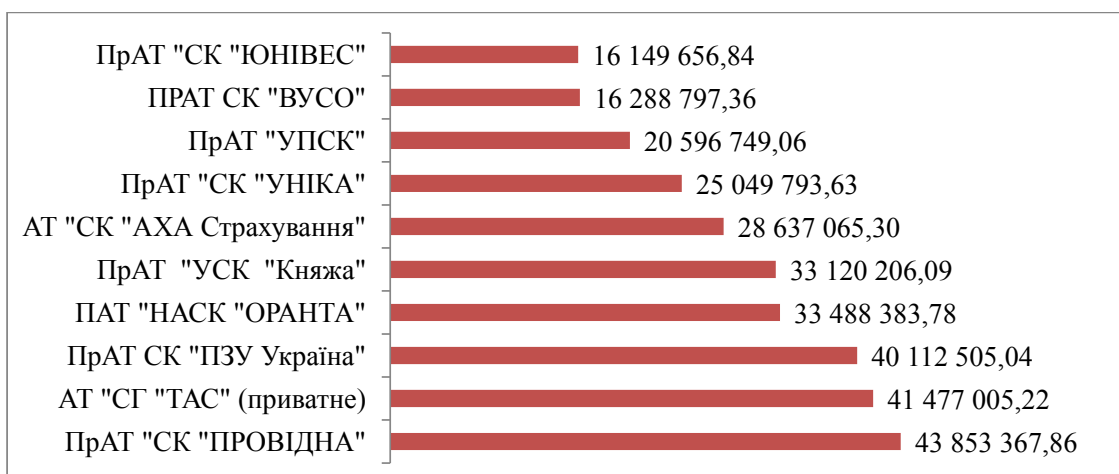
За результатами діяльності страхових компаній в галузі ОСЦПВ за 4 квартал 2017 року Моторне (транспортне) страхове бюро України визначило динаміку кращих компаній за сумою страхових премій. Дана динаміка проаналізована у 2017 році (рис. 1).

Як бачимо з рис. 1, найбільшу частку на страховому ринку України саме за сумою страхових премій займає ПАТ «НАСК «ОРАНТА» – 100,8 млн. грн., також досить високі страхові премії отримує страхова компанія АТ «СГ «ТАС» – 86,5 млн. грн.

Рис. 1. Динаміка найбільших страхових компаній за сумою страхових премій у 2017 році (грн.)

Джерело: складено автором на основі джерела [5]

Рис. 2. Динаміка найбільших страхових компаній за сумою страхових виплат у 2017 році (грн.)

Джерело: складено автором на основі джерела [5]

На основі проведеного аналізу, можна стверджувати, що провідні страхові компанії «ПрАТ «СК «ПРОВІДНА», «АТ «СГ «ТАС», «ПрАТ СК «ПЗУ Україна» віддають перевагу розвитку саме добровільного майнового страхування, а саме страхуванню наземного транспорту (КАСКО). Валові страхові виплати цих страхових компаній мають тенденцію до збільшення відносно валових страхових премій, що свідчить про покращення якості надання страхових послуг.

Страхування автотранспорту стає одним з найважливіших сегментів на страховому ринку в Україні. Про це свідчать страхові

виплати страхових компаній у 2017 році (рис. 2).

Важливим показником діяльності страхових компаній в даній сфері є строк врегулювання майнових збитків. В 2017 році визначено 5 страховиків, які найшвидше врегулюють страхові випадки. Це ТДВ «СК «Мотор-Гарант» (49 днів від ДТП), ПрАТ «СК «АСКО-Донбас Північний» (51 день), ПрАТ СК «ПЗУ Україна» (61 день), АТ «СГ «ТАС» (приватне) (65 днів), ПрАТ СК «Саламандра-Україна» (65 днів).

Для підвищення ефективності та надійності значної частини бізнес-процесів страхо-

вого ринку розпорядженням Нацкомфінпослуг № 3631 від 31.08.2017 «Про затвердження змін до Положення про особливості укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» надано можливість клієнтам укладати договори внутрішнього обов'язкового страхування автоцивільної відповідальності в електронній формі.

Страхові компанії стають більш технологічними, сучасними та зручними для клієнта. Відтепер власники автотранспорту можуть укласти договір ОСЦПВ в електронній формі, а також врегулювати страховий випадок через електронний європротокол. При такому способі врегулювання у потерпілого не виникає необхідність звертатись до поліції чи отримувати рішення суду про визнання вини, що суттєво скорочує строк врегулювання. За результатами 2017 року кожне четверте звернення до страховиків за відшкодуванням за договорами ОСЦПВ було оформлене за допомогою «європротоколу».

Висновок. Як бачимо, в умовах постійно зростаючої автомобілізації необхідність надійного страхового захисту автотранспортних засобів, життя і здоров'я людей – учасників дорожнього руху, залишається дуже актуальною.

Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників автотранспортних засобів (ОСЦПВ), або «АВТОЦИВІЛКА», – це механізм створення надійної системи соціального захисту як третіх осіб – потерпілих, так і власників транспортних засобів.

Суть обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВВНТЗ) полягає у захисті майнових інтересів осіб, постраждалих у дорожньо-транспортних пригодах, які сталися з вини страхувальників.

Проведений аналіз основних показників діяльності страхових компаній показує, що в Україні за останні роки спостерігається позитивна тенденція росту страхових премій та виплат за договорами, що доводить дієвість цього виду страхування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Тарабан С. М. Сучасний стан та тенденції розвитку вулично-дорожньої мережі м. Києва. 2013. № 90. С. 24-32. URL: http://publications.ntu.edu.ua/avtodorogi_i_stroitelstvo/90/024-032.pdf.
2. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 01.07.2004 № 1961-IV / Відомості Верховної Ради України. 2005. № 1. ст. 1.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Візіров Б. Реалізація реформ МТСБУ у найближчі роки змінить ринок обов'язкового страхування автоцивільної відповідальності. Україна. Бізнес. Ревю. 2013. № 7-8. С. 1-2.
5. Моторне (транспортне) страхове бюро України. URL: <http://www.mtsbu.ua/ua/>

REFERENCES:

1. Taraban S. M. (2013) Suchasnyj stan ta tendenciji rozvytku vulychno-dorozhnoji merezhi m. Kyjeva. № 90, pp. 24-32. URL: http://publications.ntu.edu.ua/avtodorogi_i_stroitelstvo/90/024-032.pdf.
2. Pro obov'язkove strakhuvannja cyviljno-pravovoji vidpovidalnosti vlasnykiv nazemnykh transportnykh zasobiv : Zakon Ukrajinny vid 01.07.2004 № 1961-IV / Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrajinny. 2005. № 1. p. 1.
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrajinny. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Vizirov B. (2013) Realizacija reform MTSBU u najblyzhchi roky zminytj rynek obov'язkovogho strakhuvannja avto cyviljnoji vidpovidalnosti. Ukrajinna. Biznes. Revju, № 7-8, pp. 1-2.
5. Motorne (transportne) strakhove bjuro Ukrajinny. URL: <http://www.mtsbu.ua/ua/>